

Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Nysie

Instytut Pielęgniarstwa

Opis modułu kształcenia

Nazwa modułu (przedmiotu)		Chirurgia i pielęgniarstwo chirurgiczne				Kod podmiotu	IP.1/OS -CH i PCH					
Kierunek studiów		Pielęgniarstwo										
Profil kształcenia		praktyczny										
Poziom studiów		Studia pierwszego stopnia										
Forma studiów		stacjonarny										
Semestr studiów		III										
						Zajęcia w zakresie nauk podstawowych	Nie					
Tryb zaliczenia przedmiotu		Zaliczenie na ocenę		Liczba punktów ECTS				Sposób ustalania oceny z przedmiotu				
Formy zajęć i inne		Liczba godzin zajęć w semestrze			Zajęcia teoretyczne	2	Zajęcia praktyczne	2	Praktyki zawodowe	-	Waga w %	
		Całkowita	Pracy studenta	Zajęcia kontaktowe	Sposoby weryfikacji efektów kształcenia w ramach form zajęć							
Wykład		20	5	15	Zaliczenie - sprawdzian pisemny						50%	
Seminarium		10	-	10	Zaliczenie na ocenę						10%	
Zajęcia praktyczne		50	10	40	Zaliczenie - sprawdzian praktyczny w warunkach rzeczywistych						40%	
Razem:		80	15	65							Razem	100%
Kategoria efektów	Lp.	Efekty kształcenia dla modułu (przedmiotu)				Sposoby weryfikacji efektu kształcenia	Efekty kierunkowe	Uwagi				
Wiedza	1.	Wyjaśnia etiopatogenezę, objawy kliniczne, przebieg, leczenie, rokowanie i opiekę pielęgniarską w schorzeniach układu pokarmowego (żołądka, jelit, wielkich gruczołów), wątroby, trzustki.				Sprawdzian pisemny	D.W3.					
	2.	Zna zasady oceny stanu chorego w zależności od schorzenia i wieku.				Sprawdzian pisemny/test	D.W4.					
	3.	Zna zasady diagnozowania w pielęgniarstwie chirurgicznym.				Sprawdzian pisemny	D.W5.					
	4.	Zna zasady planowania opieki nad chorymi w zależności od wieku i stanu zdrowia w oddziale chirurgicznym.				Sprawdzian pisemny/test	D.W6.					
	5.	Charakteryzuje grupy leków i ich działanie na układy i narządy chorego w różnych schorzeniach, w zależności od wieku i stanu zdrowia, z uwzględnieniem działań niepożądanych, interakcji z innymi lekami i dróg podania.				Sprawdzian pisemny/test	D.W8.					
	6.	Charakteryzuje techniki i procedury pielęgniarskie stosowane w opiece nad chorym hospitalizowanym w oddziale chirurgii w zależności od jego wieku i stanu zdrowia.				Sprawdzian pisemny	D.W9.					
	7.	Zna zasady przygotowania chorego do samoopieki w zależności od jego wieku i stanu zdrowia.				Sprawdzian pisemny/test	D.W10.					
	8.	Różnicuje reakcje chorego na chorobę i hospitalizację w zależności od jego wieku i stanu zdrowia.				Sprawdzian pisemny	D.W11.					
	9.	Zna rolę pielęgniarki przy przyjęciu chorego do oddziału chirurgii ogólnej.				Sprawdzian pisemny/ test	D.W12.					
	10.	Zna następstwa długotrwałego unieruchomienia;					D.W25.					
	11.	Zna metody, techniki i narzędzia oceny stanu świadomości i przytomności.				Sprawdzian pisemny	D.W26.					
	12.	Zna zasady żywienia chorych, z uwzględnieniem leczenia dietetycznego, wskazań przed- i pooperacyjnych.				Sprawdzian pisemny/test	D.W30.					
	13.	Charakteryzuje czynniki zwiększające ryzyko okołoperacyjne.				Sprawdzian pisemny	D.W31.					
	14.	Zna zasady przygotowania pacjenta do zabiegu operacyjnego w trybie pilnym i planowym oraz w chirurgii jednego dnia.				Sprawdzian pisemny/test	D.W32.					
	15.	Wyjaśnia działania zintegrowanego systemu opieki stomijnej i innych stowarzyszeń na rzecz zdrowia;				Sprawdzian pisemny/test	D.W35.					
	16.	Zna zasady profilaktyki zakażeń w oddziałach chirurgicznych i na bloku operacyjnym.				Sprawdzian pisemny/test	D.W47.					
	17.	Zna patofizjologię, objawy kliniczne i powikłania chorób nowotworowych.				Sprawdzian pisemny	D.W50.					
Umiejętności	1.	Gromadzi informacje, formułuje diagnozę pielęgniarską, ustala cele i plan opieki, wdraża interwencje pielęgniarskie oraz dokonuje ewaluacji opieki.				Praca pisemna (proces pielęgnowania)	D.U1.					

	2.	Rozpoznaje uwarunkowania zachowania zdrowia odbiorców opieki w różnym wieku i stanie zdrowia, w oddziale chirurgicznym.	Obserwacja ciągła	D.U2.	
	3.	Prowadzi poradnictwo w zakresie samoopieki pacjentów w różnym wieku i stanie zdrowia, dotyczące chorób chirurgicznych.	Obserwacja ciągła	D.U3.	
	4.	Prowadzi profilaktykę powikłań w przebiegu chorób;	Obserwacja ciągła	D.U5.	
	5.	Diagnostuje stopień ryzyka rozwoju odleżyn i dokonuje ich klasyfikacji.	Sprawdzian praktyczny w warunkach rzeczywistych	D.U8.	
	6.	Pobiera materiał do badań diagnostycznych;	Sprawdzian praktyczny w warunkach rzeczywistych	D.U9.	
	7.	Ocenia stan ogólny pacjenta w kierunku powikłań po specjalistycznych badaniach diagnostycznych i powikłań pooperacyjnych.	Sprawdzian praktyczny w warunkach rzeczywistych	D.U10.	
	8.	Doraźnie podaje tlen, modyfikuje dawkę stałą insuliny szybko i krótko działającej.	Sprawdzian praktyczny w warunkach rzeczywistych	D.U11.	
	9.	Przygotowuje chorego do badań diagnostycznych pod względem fizycznym i psychicznym.	Sprawdzian praktyczny w warunkach rzeczywistych	D.U12.	
	10.	Dokumentuje sytuację zdrowotną pacjenta, jej dynamikę zmian i realizowaną opiekę pielęgniarską.	Sprawdzian praktyczny w warunkach rzeczywistych	D.U13.	
	11.	Instruuje pacjenta i jego opiekuna w zakresie użytkowania sprzętu pielęgnacyjno-rehabilitacyjnego oraz środków pomocniczych.	Obserwacja ciągła	D.U18.	
	12.	Prowadzi żywienie enteralne i parenteralne dorosłych z wykorzystaniem różnych technik, w tym pompy obrotowo-perystaltycznej.	Sprawdzian praktyczny w warunkach rzeczywistych	D.U19.	
	13.	Rozpoznaje powikłania leczenia farmakologicznego, dietetycznego i leczniczo-pielęgnacyjnego pacjentów chirurgicznych;	Sprawdzian praktyczny w warunkach rzeczywistych	D.U20.	
	14.	Prowadzi rozmowę terapeutyczną;	Obserwacja ciągła	D.U22.	
	15.	Prowadzi, dokumentuje i ocenia bilans płynów pacjenta.	Sprawdzian praktyczny w warunkach rzeczywistych	D.U25.	
	16.	Przekazuje informacje o stanie zdrowia chorego członkom zespołu terapeutycznego.	Obserwacja ciągła	D.U26.	
	17.	Asystuje lekarzowi w trakcie badań diagnostycznych i leczniczych.	Sprawdzian praktyczny w warunkach rzeczywistych	D.U27.	
	18.	Prowadzi dokumentację opieki nad chorym: kartę obserwacji, zabiegów pielęgniarskich i raportów, kartę rejestru zakażeń szpitalnych, profilaktyki i leczenia odleżyn oraz kartę informacyjną z zaleceniami w zakresie samo opieki.	Sprawdzian praktyczny w warunkach rzeczywistych	D.U28.	
	19.	ocenia poziom bólu, reakcję chorego na ból i nasilenie bólu oraz stosuje postępowanie przeciwbólowe u pacjentów leczonych w oddziale chirurgicznym.	Sprawdzian praktyczny w warunkach rzeczywistych	D.U29.	
	20.	Tworzy pacjentowi warunki do godnego umierania.	Obserwacja ciągła	D.U30.	
	21.	Dostosowuje interwencje pielęgniarskie do rodzaju problemów pielęgnacyjnych.	Sprawdzian praktyczny w warunkach rzeczywistych	D.U32.	
	22.	Przygotowuje i podaje leki różnymi drogami, samodzielnie lub na zlecenie lekarza.	Sprawdzian praktyczny w warunkach rzeczywistych	D.U33.	
Kompetencje społeczne	1.	Szanuje godność i autonomię osób powierzonych opiece.	Obserwacja ciągła	D.K1.	
	2.	Systematycznie wzbogaca wiedzę zawodową i kształtuje umiejętności, dążąc do profesjonalizmu.	Obserwacja ciągła	D.K2.	
	3.	Przestrzega wartości, powinności i sprawności moralnych w opiece.	Obserwacja ciągła	D.K3.	
	4.	Wykazuje odpowiedzialność moralną za człowieka i wykonywanie zadań zawodowych.	Obserwacja ciągła	D.K4.	

	5.	Przestrzega praw pacjenta.	Obserwacja ciągła	D.K5.	
	6.	Rzetelnie i dokładnie wykonuje powierzone obowiązki zawodowe.	Obserwacja ciągła	D.K6.	
	7.	Przestrzega tajemnicy zawodowej.	Obserwacja ciągła	D.K7.	
	8.	Współdziała w ramach zespołu interdyscyplinarnego w rozwiązywaniu dylematów etycznych z zachowaniem zasad kodeksu etyki zawodowej.	Obserwacja ciągła	D.K8.	
	9.	Jest otwarty na rozwój podmiotowości własnej i pacjenta.	Obserwacja ciągła	D.K9.	
	10.	Przejawia empatię w relacji z pacjentem i jego rodziną oraz współpracownikami.	Obserwacja ciągła	D.K10.	

Prowadzący

Forma zajęć	Prowadzący zajęcia (tytuł/stopień naukowy, imię i nazwisko)
Wykład	Prof. dr hab. n .med. Jerzy Arendt Mgr Lucyna Frihauf
Zajęcia praktyczne	Mgr Lucyna Frihauf
Seminarium	Prof. dr hab. n .med. Jerzy Arendt

Treści kształcenia

Wykład	Metody dydaktyczne	Wykład z wykorzystaniem technik multimedialnych, dyskusja	
Lp.	Tematyka zajęć	Tematyczne efekty kształcenia W wyniku kształcenia student:	Liczba godzin
1.	Nowotwory – postacie, rozpoznanie, zasady leczenia.	- omawia właściwości biologiczne nowotworów, - omawia klasyfikację nowotworów, - charakteryzuje najczęstsze nowotwory leczone chirurgicznie, - określa zasady leczenia chirurgicznego nowotworów przewodu pokarmowego, - charakteryzuje zasady skojarzonego leczenia nowotworów złośliwych.	2
2.	Diagnostyka chorób jamy brzusznej. Przepukliny brzusznej.	- omawia rolę i zasady badania podmiotowego oraz przedmiotowego, - wymienia badania obrazowe: radiologiczne, ultrasonograficzne, tomografii komputerowej i rezonansu magnetycznego, - wskazuje możliwości diagnostyczne, - omawia badania endoskopowe górnego i dolnego przewodu pokarmowego, - przedstawia biopsje diagnostyczne, - omawia podział przepuklin brzusznych-powikłania, leczenie.	2
3.	Ostre choroby jamy brzusznej.	- wyjaśnia pojęcie „ostre choroby jamy brzusznej”, - przedstawia badania podmiotowe, przedmiotowe, celowane badania dodatkowe, - opisuje ostre choroby jamy brzusznej przebiegające z objawami, krwotoku, zapalenia otrzewnej, niedrożności przewodu pokarmowego, - przedstawia zasady leczenia „ostrych chorób jamy brzusznej”.	2
4.	Choroby górnego odcinka przewodu pokarmowego. Choroby wątroby i dróg żółciowych, choroby trzustki i śledziony	- wymienia choroby przełyku, ich rozpoznanie i leczenie, - wymienia choroby żołądka i dwunastnicy, wątroby i dróg żółciowych; - charakteryzuje żółtaczkę mechaniczną, - opisuje choroby nowotworowe wątroby i dróg żółciowych, - omawia choroby trzustki, zasady ich leczenia zachowawczego i operacyjnego, - omawia wskazania do usunięcia śledziony.	2
5.	Choroby jelita cienkiego i grubego.	- wymienia najczęstsze choroby jelita cienkiego: chorobę Leśniowskiego - Crohna, uchyłek Meckela, - omawia nowotwory jelita grubego, lokalizacje, zasady leczenia operacyjnego, - opisuje choroby odbytu i odbytnicy: hemoroidy, żylaki odbytu, ropień okołodbytniczy, przetokę okołodbytniczą, szczelinę odbytu.	2
6.	Diagnostyka proktologiczna.	- omawia zasady badania proktologicznego, - charakteryzuje badania: podmiotowe, przedmiotowe, „per rectum”, endoskopowe, - omawia uwarunkowania anatomiczne chorób odbytu i odbytnicy.	2.
7.	Żywnienie i leczenie żywieniowe enteralne i parenteralne - rola pielęgniarki.	- definiuje żywienie i leczenie żywieniowe enteralne i parenteralnego, - wymienia trudności w żywieniu i leczeniu żywieniowym enteralnym, - omawia korzyści stosowania żywienia enteralnego, - wymienia wskazania do żywienia parenteralnego, - przedstawia preparaty stosowane w żywieniu pozajelitowym, - opisuje powikłania żywienia pozajelitowego, - przedstawia standard opieki nad chorym żywionym pozajelitowo, - omawia zakażenia występujące terapii żywieniowej.	2
8.	Zakażenia występujące w chirurgii. Rola pielęgniarki w zapobieganiu szerzenia się zakażeń i wewnątrz-oddziaływnych i szpitalnych.	- omawia zasady wyjąławiania i odkażania, - omawia zasady postępowania aseptycznego, - omawia zasady i współdziałanie pielęgniarki w zapobieganiu zakażeniom wewnątrzoddziaływnym, ze szczególnym uwzględnieniem wirusowego zapalenia wątroby i infekcji wirusem HIV.	1
Razem liczba godzin			15

Seminarium		Metody dydaktyczne	Praca pisemna w formie referatu, prezentacja multimedialna	
Lp.	Tematyka zajęć	Tematyczne efekty kształcenia W wyniku kształcenia student:		
1.	Pielęgniarka w Poradni Zabiegowej.	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia zadania pielęgniarki w poradni zabiegowej, - przytacza wymogi, które muszą spełniać pomieszczenia Poradni zabiegowej, określone w rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 2 lutego 2011 r. w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać pod względem fachowym i sanitarnym pomieszczenia i urządzenia zakładu opieki zdrowotnej (Dz. U. Nr 31, poz. 158) lub w rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 9 marca 2000 r. w sprawie wymagań, jakimi powinny odpowiadać pomieszczenia, urządzenia i sprzęt medyczny, służące wykonywaniu indywidualnej praktyki lekarskiej, indywidualnej specjalistycznej praktyki lekarskiej i grupowej praktyki lekarskiej (Dz. U. Nr 20, poz. 254); - wymienia podstawowe wyposażenie ambulatorium zabiegowego, - opisuje podstawowe cechy instrumentów medycznych, - przedstawia kwalifikacje i nazewnictwo narzędzi chirurgicznych, - opisuje sprzęt do dezynfekcji i wyjaławiania, - wymienia środki stosowane do odkażania i dezynfekcji w gabinecie zabiegowym, - wymienia sprzęt do doraźnej pomocy w ambulatorium. 		
2.	Pielęgniarka w pracowni endoskopowej.	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia zadania pielęgniarki w pracowni endoskopowej, - opisuje przygotowanie pacjenta fizycznie i psychicznie do badań endoskopowych górnego i dolnego odcinka przewodu pokarmowego, - opisuje leki stosowane w czasie badań endoskopowych, - wymienia dokumentację obowiązującą w pracowni endoskopowej, - przytacza prawidłowość opisywania materiału do badań histopatologicznych, - omawia wymogi, które muszą spełniać pomieszczenia pracowni endoskopowej, - wymienia podstawowe wyposażenie pracowni endoskopowej, - przytacza podstawowe instrumentarium endoskopowe, - przedstawia kwalifikacje i nazewnictwo endoskopów, - opisuje sprzęt do dezynfekcji i wyjaławiania, - przytacza środki do odkażania i dezynfekcji, stosowane w pracowni endoskopowej. 		
3.	Opieka nad chorym na oddziałach „chirurgii jednego dnia”.	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia na czym polega leczenie w ośrodkach „chirurgii jednego dnia”; - wymienia zakres świadczonych usług w ramach „chirurgii jednego dnia”; - wyjaśnia metody leczenia stosowane w oddziałach „chirurgii jednego dnia”; - charakteryzuje przygotowanie chorego do zabiegu, oraz planuje działania leczniczo- pielęgniarskie po operacji w ramach leczenia na oddziałach „chirurgii jednego dnia”; - przedstawia korzyści wynikające dla pacjenta leczonego w trybie „chirurgii jednego dnia”; - omawia sposób przygotowania pacjenta do samoopieki po leczeniu na oddziale „chirurgii jednego dnia”. 		
Razem liczba godzin:			10	

Zajęcia praktyczne		Metody dydaktyczne	Pokaz, instruktaż wstępny, bieżący i końcowy	
Lp.	Tematyka zajęć	Tematyczne efekty kształcenia W wyniku kształcenia student:		Liczba godzin
1.	Zakażenia występujące w chirurgii. Rola pielęgniarki w zapobieganiu szerzenia się zakażeń wewnątrzodrzędowych i szpitalnych. Zakażenie jako choroba. Zasady wyjaławiania i odkażania Zapobieganie zakażeniom przez pielęgniarki.	<ul style="list-style-type: none"> - przygotowuje sprzęt i materiał do sterylizacji zgodnie z zasadami wyjaławiania i odkażania, - przestrzega zasad postępowania aseptycznego, - wykonuje czynności pielęgniarskie zgodnie z zasadami antyseptyki, - stosuje ochronę własną i pacjenta poprzez używanie jednorazowych rękawic i sprzętu medycznego, - zapobiega zakażeniom wewnątrzodrzędowym, ze szczególnym uwzględnieniem wirusowego zapalenia wątroby i infekcji wirusem HIV. 		8
2.	Przygotowanie chorego do badań diagnostycznych w różnych schorzeniach chirurgicznych Badania rentgenowskie - rodzaje badań i podstawowe zasady przygotowania chorego do badań. Badania ultradźwiękowe ogólne zasady przygotowania chorego do badań. Tomografia komputerowa – rodzaje badań, przygotowanie chorego do	<ul style="list-style-type: none"> - przygotowuje chorych do badań rentgenowskich z kontrastem i bez kontrastu, - przygotowuje pacjenta do badania USG, - przygotowuje pacjenta przytomnego i nieprzytomnego do różnych badań komputerowych, - przygotowuje pacjenta do badania rezonansu magnetycznego, - przygotowuje pacjenta fizycznie i psychicznie do badań endoskopowych górnego i dolnego odcinka przewodu pokarmowego; - podaje leki w czasie badań endoskopowych, zgodnie ze zleceniem lekarza, - asystuje lekarzowi w czasie wykonywania różnych badań 		16

	<p>badan.</p> <p>Magnetyczny rezonans jądrowy – przygotowanie chorego do badania.</p> <p>Badania endoskopowe- rodzaje badań , przygotowanie chorego do badań.</p>	<p>endoskopowych,</p> <ul style="list-style-type: none"> - wypełnia dokumentację medyczną, - opisuje materiał do badań histopatologicznych, - prowadzi rozmowy z pacjentem o sprawowanej opiece zdrowotnej zgodnie z kompetencjami pielęgniarki; 	
3.	<p>Żywienie i leczenie żywieniowe enteralne i parenteralne.</p> <p>Żywienie i leczenie żywieniowe enteralne.</p> <p>Żywienie i leczenie żywieniowe parenteralne.</p> <p>Wskazania do żywienia.</p> <p>Preparaty stosowane w żywieniu pozajelitowym.</p> <p>Powikłania żywienia pozajelitowego.</p> <p>Rola pielęgniarki w żywieniu pozajelitowym.</p> <p>Opieka nad chorym żywionym pozajelitowo</p> <p>Zakażenia w terapii żywieniowej.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - podaje żywienie drogą enteralną u chorych chirurgicznie przez sondę żołądkową, jejunostomię, gastrostomię, PEG, - zapobiega problemom mogącym wystąpić w czasie żywienia dojelitowego (zakażenia jamy czaszki, refleks żołądkowo-przełykowy, dyskomfort pacjenta, przebicie gardła i przełyku, zapętlenie zgłębnika, zatkanie zgłębnika, zakażenie powłok skóry przy żywieniu przez gastro lub jejunostomię, wysunięcie się zgłębnika), - podaje gotowe mieszanki w żywieniu enteralnym; Nutrison, Fresubin Original Fibre, - podaje żywienie parenteralne u chorych chirurgicznie przed i po zabiegu chirurgicznym, - podaje żywienie pozajelitowe przez żyłę obwodową i przez żyłę główną zgodnie ze standardem opieki nad chorym żywionym pozajelitowo, - przygotowuje worki żywieniowe- Aminomix, Kabiven z zachowaniem jałowości zestawów do wprowadzenia cewnika i całego układu zewnętrznego cewnika w żyłę główną, - zapobiega powikłaniom technicznym i metabolicznym mogących wystąpić w trakcie stosowania żywienia pozajelitowego zator powietrzny i tłuszczowy, zakrzep, posocznica z cewnika, hipoglikemia, hiperglikemia, kwasica metaboliczna), - dokumentuje wszystkie wykonane czynności. 	8
4.	<p>Błędy przedlaboratoryjne w praktyce pielęgniarskiej w oddziale chirurgicznym. Pobieranie krwi i moczu do analiz laboratoryjnych. Znaczenie sposobu pobierania, przechowywania i transportu materiału biologicznego.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - przygotowuje zestaw do pobierania krwi, - pobiera krew do badań laboratoryjnych zgodnie ze standaryzacją, -eliminuje najczęściej popełniane błędy pozalaboratoryjne, błędy trywialne, czynniki wpływające na poprawność wyniku laboratoryjnego, - pobiera krew do bezpiecznych próżniowych i próżniowo-aspiracyjnych systemach pobierania krwi; - przygotowuje zestaw, pobiera mocz do analizy, - pobiera krew na posiew bakteriologiczny, - przygotowuje miejsca wkłucia według procedury, - wypełnia skierowanie na badania, opisuje materiał do badania laboratoryjnego, - pobiera i przygotowuje materiał do badania histopatologicznego, - opisuje materiał do badań histopatologicznych. 	8
Razem liczba godzin:			40

Literatura podstawowa:

1.	Chirurgia dla pielęgniarek / red. Wojciech Rowiński, Dziak A. (red.). – Warszawa: Wydaw. Lekarskie PZWL, Cop. 1999.
2.	Podstawy pielęgniarstwa chirurgicznego / red. Elżbieta Walewska; Antonii Czupryna [et al.]. - Warszawa : Wydaw. Lekarskie PZWL, cop. 2006.
3.	Pielęgniarstwo w chirurgii : wybrane problemy z praktyki pielęgniarskiej oddziałów chirurgii ogólnej / Wojciech Kapała. - Wyd. 2 uzup.. - Lublin : Czelej, 2006.
4.	Chirurgia : repetytorium / Jan Fibak. - Wyd. 2 dodr. - Warszawa : Wydaw. Lekarskie PZWL, cop. 2006.
5.	Chirurgia = Surgery / Bruce E. Jarrell, Anthony R. Carabasi; red. wyd. pol. Wojciech Rowiński; tł. z ang. Tomasz Borkowski [et al.]. - Wyd. 1 pol., dodr. - Wrocław : Urban & Partner, cop. 2003.
6.	Chirurgia / red. Wojciech Noszczyk Chirurgia. T. 1 / red. Wojciech Noszczyk; Piotr Andziak, Jerzy Arendt [et al.]. - Warszawa : Wydaw. Lekarskie PZWL, cop. 2005.
7.	Chirurgia / red. Wojciech Noszczyk Chirurgia. T. 2 / red. Wojciech Noszczyk; Maciej Bałaj [et al.]. - Warszawa : Wydaw. Lekarskie PZWL, cop. 2005.

Literatura uzupełniająca:

1.	Chirurgia : podręcznik dla studentów wydziałów nauk o zdrowiu / red. nauk. Stanisław Głuszek. - Lublin : Wydawnictwo Czelej, 2008. (Seria Podręczników dla Studentów Studiów Pielęgniarskich 26).
2.	Pielęgniarstwo chirurgiczne. Cz. 1 / red. Eugeniusz Majewski, Maciej Zaniewski; Joanna Kitlas [et al.]. - Katowice : Śląska Akademia Medyczna, cop. 2003.
3.	Pielęgniarstwo Polskie: 2007, 2008, 2009, 2010.
4.	Pielęgniarstwo XXI wieku: 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011.

.....

Koordynator modułu (przedmiotu)
podpis

.....

Dyrektor Instytutu
pieczęć i podpis